

ESKİ SMYRNA'DA ÇOCUKLAR İÇİN KÜLTÜREL MİRAS EĞİTİMİ

Sevgiser AKAT ÖZENİR*

Senem ŞİMŞEK**

Makale Geliş Tarihi: 12 Mayıs 2025 **Makale Kabul Tarihi:** 29 Haziran 2025

Öz

Bu çalışmada, 2022 ve 2023 yıllarında Eski Smyrna kentinde ilkokul öğrencilerine yönelik sosyal sorumluluk projeleri kapsamında gerçekleştirilen kültürel miras odaklı etkinlikler sunulmakta ve bu projelerin eğitsel katkıları ile sosyal etkileri değerlendirilmektedir. Projelerin temel amacı, ilkokul düzeyinde yürütülen arkeoloji temelli kültürel miras eğitimleri ile çocukların tarihsel çevre algılarını, kültürel farkındalıklarını arttırma ve sosyal gelişimleri üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır. Projelerde, erken yaşta miras bilinci kazandırılması ve çok yönlü gelişimin teşvik edilmesi hedefleri doğrultusunda alan gezileri, deneysel arkeoloji simülasyonları, yaratıcı drama uygulamaları ve sanatsal etkinlikler ile çocuklara deneyimsel öğrenme imkanları sunulmuştur

Anahtar Kelimeler: Eski Smyrna, Arkeoloji, Kültürel Miras, İlkokul.

Cultural Heritage Education for Children in Old Smyrna

Abstract

This study presents cultural heritage-focused activities carried out in the Old Smyrna in 2022 and 2023 within the scope of social responsibility projects for primary school students and evaluates the educational contributions and social impacts of these projects. The main purpose of the projects is to increase children's perception of the historical environment, their cultural awareness and their effects on their social development through archaeology-based cultural heritage education carried out at the primary school level. In the projects, children were offered experiential learning opportunities with field trips, experimental archaeology simulations, creative drama practices and artistic activities in line with the goals of raising heritage awareness at an early age and encouraging multi-faceted development.

Key Words: Old Smyrna, Archaeology, Cultural Heritage, Primary School.

* Arş. Gör. Dr., EÜ. Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, İzmir.
e-mail: sevgiser.akat.ozenir@ege.edu.tr ORCID:0000-0002-8485-1309.

** Arkeolog, Bayraklı Ören Yeri Kazısı, İzmir.

e-mail: senemsimsek35@hotmail.com ORCID: 0000-0001-8095-0230.

Giriş

Eski Smyrna (Bayraklı Ören Yeri), İzmir'in Bayraklı ilçesi sınırları içinde, günümüzde Tepekule adıyla bilinen bir yükselti üzerine kurulmuştur (**Resim 1**). Kentte 1948 yılında başlayan sistematik kazılar, 1948-1951 yılları arasında Prof. Dr. Ekrem Akurgal ve Prof. Dr. John M. Cook¹, 1966-1992 yıllarında Prof. Dr. Ekrem Akurgal, 1993-2013 yılları arasında Prof. Dr. Meral Akurgal başkanlığında sürdürülmüştür. 2014 yılından itibaren kazılar, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Ege Üniversitesi adına Prof. Dr. Cumhuriyet Tanrıver başkanlığında yürütülmektedir².

Eski Smyrna'nın da içinde yer aldığı İzmir Tarihi Liman Kenti, 2020 yılında UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'ne kabul edilmiş³; bu gelişme hem kentin tanıtımını hem de kültürel mirasa yönelik farkındalık çalışmalarını hızlandırmıştır. Özellikle Bayraklı ilçesinde yaşayan çocuklar ve yerel halk arasında antik kente yönelik ilgi belirgin şekilde artmış; yaşadıkları çevrede yer alan bu önemli arkeolojik alan hakkında çocuklar tarafından Arkeoloji nedir?, Antik kent ne demektir?, Kültürel miras neyi ifade eder? gibi sorular daha sık sorulmaya başlanmıştır.

Kültürel miras, toplumların tarihsel süreç içerisinde ürettikleri ve kuşaktan kuşağa aktardıkları maddi ve manevi değerlerin bütünüdür. 1972 yılında UNESCO tarafından kabul edilen ve Türkiye'nin 1982 yılında taraf olduğu Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşme⁴ bu kavramı hem somut hem de somut olmayan unsurları kapsayacak şekilde tanımlamaktadır. Buna göre, taşınır ve taşınmaz kültür varlıkları kültürel mirasın somut unsurlarını oluştururken; geleneksel yaşam biçimleri, sözlü anlatımlar, folklorik öğeler ve ritüeller gibi unsurlar ise somut olmayan kültürel miras kapsamında değerlendirilmektedir.

Kültürel miras, geçmiş ile gelecek arasında bir köprü kurarak kültürel sürekliliğin temelini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, kültürel miras

1 Akurgal 1950, 2; Cook 1958/1959, 7-8; Akurgal 1993. Ayrıca, Eski Smyrna'nın keşfi ve araştırmaların tarihçesi konusunda bkz. Akar Tanrıver 2017, 67-77.

2 Tanrıver vd. 2017, 94-115; Tanrıver vd. 2022, 495-512; Tanrıver 2023, 77-109.

3 <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-261498/izmir-tarihi-liman-kenti-izmir-2020.html>; <https://kvmgm.ktb.gov.tr/Eklenti/102377,uyp---izmir-tarihi-liman-kenti-yonetim-planipdf.pdf?0>; <https://www.tarkem.com/unescoizmir/alan-sinirlari/>.

4 <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-263665/dunya-kulturel-ve-dogal-mirasin-korunmasi-sozlesmesi.html>.

kadar önemli ve tamamlayıcı bir diğer kavram ise arkeolojidir. Arkeoloji, yalnızca geçmişe ait kalıntıları inceleyen bir bilim dalı olmanın ötesinde; kültürel miras unsurlarının keşfi, belgelenmesi, yorumlanması ve korunmasında kritik bir rol üstlenmektedir. Arkeolojik çalışmalar sayesinde maddi kültür varlıkları bilimsel yöntemlerle analiz edilmekte, bu yolla geçmişe ilişkin bilgi sistematik biçimde inşa edilmekte ve elde edilen veriler gelecek kuşaklara aktarılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında arkeoloji, kültürel mirasın sürdürülebilirliği açısından vazgeçilmez bir disiplindir. Nitekim arkeoloji ile kültürel miras arasında doğrudan bir etkileşim söz konusudur, bu iki kavram birbirinden bağımsız düşünülemez⁵.

Türkiye, binlerce yıllık geçmişe sahip çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapmış olması nedeniyle zengin kültürel mirasa sahiptir⁶. Bu mirasa sahip çıkmak, onu tanımak ve korumak ise hem geçmişle bağ kurmak hem de geleceğe aktarmak açısından büyük önem taşır. Bu bilincin toplumda yerleşmesi ise eğitimle mümkün olur⁷. Özellikle çocukluk ve gençlik dönemlerinde verilen kültürel miras eğitimi, bireylerde kalıcı bir sorumluluk ve farkındalık geliştirir. Bu bağlamda, Milli Eğitim Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın ilgili birimleri, üniversitelerin arkeoloji ve sanat tarihi bölümleri, müzeler, yerel yönetimler ve kültür-sanat vakıflarının birlikte çalışması, bu eğitimin etkisini ve ulaşılabilirliğini artıracaktır⁸.

2022 ve 2023 yıllarında Bayraklı Ören Yeri (Eski Smyrna) kazı başkanlığı ile Bayraklı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü iş birliğinde iki kapsamlı proje hayata geçirilmiştir: Antik Kentlerde Yaratıcı Drama Projesi ve "Herkes İçin Arkeoloji Projesi. Bu projeler, öğrencilere yaşadıkları bölgenin kültürel mirasını tanıma, anlama ve sahiplenme fırsatı sunmanın yanı sıra, yaratıcı düşünme, sorgulama ve toplumsal sorumluluk gibi becerilerin gelişimini de desteklemiştir.

1. Antik Kentlerde Yaratıcı Drama Projesi

Mart 2022 tarihinde Bayraklı Ören Yeri Kazı Başkanlığı⁹ ile Bayraklı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü iş birliğinde Antik Kentlerde Yaratıcı Drama

5 Albasan 2025, 52.

6 Ülkemizin zengin kültürel mirası için bkz: Akurgal 2005.

7 Taşkın Külcü 2015, 29-31; Uçar ve Yologlu 2018, 117.

8 Albasan 2025, 52.

9 Bu çalışmanın oluşmasına imkan tanıyan, projelere izin ve destek veren Bayraklı Ören Yeri (Eski Smyrna) Kazı Başkanı Prof. Dr. Cumhuri Tanrıver'e teşekkür ederiz.

Projesi yapılmıştır. Proje aynı zaman da eTwinning platformunda yer almıştır. 2023 yılında da devam eden proje kapsamında ilkökul öğrencilerine Eski Smyrna'nın tanıtımı yaratıcı drama yöntemiyle gerçekleştirilmiş; böylece kültürel miras bilincinin erken yaşta kazandırılması, kentsel koruma anlayışının geliştirilmesi ve bu alanlarda farkındalık oluşturulması amaçlanmıştır.

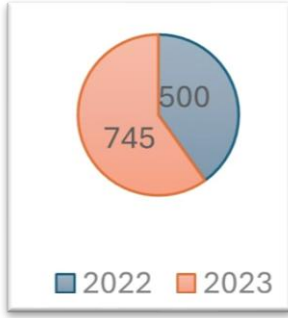
Bu proje, ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi kapsamında yer alan Kültür ve Miras ünitesi ile Görsel Sanatlar dersi kapsamında yer alan Sanat Eserlerini Tanıma ve Yorumlama kazanımları doğrultusunda, sınıf öğretmenleriyle iş birliği içerisinde ve disiplinler arası bir yaklaşımla hazırlanmıştır.

Projelerin öncelikli hedef kitlesi, Bayraklı ilçesindeki ilkökul 3. ve 4. sınıf öğrencileridir. Bu doğrultuda öğrencilerin, yaşadıkları çevredeki kültürel mirası tanımaları ve koruma bilinci geliştirmeleri hedeflenmiştir. İlk başta Bayraklı'da bulunan şu ilkökullar projeye aktif katılım sağlamıştır: Piyale İlkokulu, Attaroğlu İlkokulu, Şehit Polis Sekin İlkokulu, Şehit Cesur İlkokulu, Talatpaşa İlkokulu (5. sınıf düzeyi) ile Ali Akdoğan İlkokulu (3. ve 4. sınıf düzeyi) öğrencileri aktif katılım sağlamıştır. Özellikle Şehit Cesur İlkokulu öğrencileri, farklı oturumlara birden fazla kez katılarak projeye olan ilgilerini aktif bir katılımıla ortaya koymuşlardır¹⁰.

Projenin etkisi ve görünürlüğü zamanla artmış; böylece yalnızca Bayraklı ilçesiyle sınırlı kalmayarak İzmir'in farklı ilçelerindeki ilkökul 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin yanı sıra özel eğitim öğrencileri ve ana sınıfı öğrencilerinin de katılımıyla çok daha geniş, kapsayıcı ve çeşitli öğrenci kitlesine ulaşılmıştır. Bu doğrultuda; Karşıyaka ilçesinden Ankara İlköğretim Okulu (3. sınıf), Bornova ilçesinden Bornova Sınav Koleji ve Mehmet Akif Ersoy İlkokulu (3. sınıf), Ödemiş ilçesinden Ödemiş Zafer İlkokulu, Gaziemir ilçesinden Dokuz Eylül Koleji, Urla ilçesinden Deutsche Schule İzmir (3. ve 4. sınıf) ve özel eğitim kurumu olarak faaliyet gösteren Özel Maral İlkokulu öğrencileri projeye dahil edilmiştir. Ayrıca, Doğru Statü Eğitim Kurumları ana sınıfı öğrencilerine de yaş düzeylerine uygun olarak Eski Smyrna'nın tarihi tanıtılmıştır.

10 Projenin yürütülmesi sürecinden verdikleri tüm destekler için öncelikle Bayraklı İlçe Milli Eğitim Müdürü Şuayip Üner'e, projeye katılım sağlayan tüm okulların okul müdürlerine, öğretmenlerine, öğrencilerine ve velilerine çok teşekkür ederiz. Ayrıca, Projenin eTwinning platformunda hazırlanmasında ve yürütülmesinde yardımcı olan Piyale İlkokulu öğretmenlerinden Nazlı Solgun ve Emine Eskici, Attaroğlu İlkokulu'ndan Cennet Doğmaz' a teşekkürü borç biliriz.

Bu geniş katılım (**Şekil 1**), projenin etki alanının ilçeler arası düzeyde yaygınlaştığını, Eski Smyrna'nın kültürel mirasını tanıtmaya yönelik eğitsel faaliyetlerin, farklı sosyo-kültürel bağlamlardan gelen öğrenci grupları tarafından da ilgiyle karşılandığını ortaya koymaktadır.

Şekil 1: Yıllara göre katılımcı öğrenci sayısı

Proje kapsamında öğrencilere, kültürel miras kavramı, arkeoloji bilimi ve yaratıcı drama yöntemi aracılığıyla gerçekleştirilen etkinliklerle, Eski Smyrna kenti hakkında teorik ve uygulamalı eğitimler sunulmuştur. Bu eğitimler; öğrencilerin bilgi düzeyini artırmanın yanı sıra, tarihsel çevreye yönelik farkındalık ve duyarlılık geliştirmelerini hedefleyen bütüncül bir yaklaşımla yapılandırılmıştır.

Etkinlikler

1. Ön Bilgilendirme: Proje, öğrencilere Eski Smyrna kenti, kültürel miras ve arkeoloji kavramlarına ilişkin bilgi düzeylerini belirlemeye yönelik sorularla başlatılmıştır. Bu aşama, öğrencilerin sahip oldukları bilgileri ortaya çıkarmak ve etkinlik sürecine hazırlık amacı taşımaktadır.

2. Alan Gezisi: Öğrenciler, arkeolog Senem Şimşek rehberliğinde Eski Smyrna'da düzenlenen kent gezisine katılmıştır. Bu gezi sırasında, önce kentin kuruluş hikayesi ve antik dönemdeki görünümü anlatılmış, ardından kentin mimari yapıları, bu yapıların işlevleri, antik kent için önemi ve tarihsel süreçleri hakkında bilgiler verilmiştir (**Resim 2**). Bu anlatım süreci boyunca belirli noktalarda öğrencilerin aktif katılım sağladığı yaratıcı drama yöntemiyle tarihi canlandırma etkinlikleri (toplantı megaronu canlandırması, Homeros ve Smyrna, kentin taşınma efsanesi) gerçekleştirilmiştir. Bu yöntem, öğrencilerin tarihi alanlara olan ilgisini artırmış, öğrenme sürecini ise daha etkileşimli ve kalıcı kılmıştır.

3. Deneyisel Arkeoloji Eğitim Alanı: Alan gezisinin ardından, özel olarak hazırlanan deneyisel arkeoloji alanında öğrencilere uygulamalı kazı çalışmaları yaptırılmıştır. İnce kum içerisine yerleştirilen arkeolojik replikalar (seramik, figürin, kandil, vazo vb.) plastik kürek, çapa ve fırça kullanılarak çıkarılmıştır. Bu uygulamalar sayesinde öğrenciler, arkeolojik kazı süreçlerini doğrudan deneyimleme fırsatı bulmuş; bu süreçte gerçek kazı teknikleri, karşılaşılabilecek zorluklar ve arkeolojik metodoloji hakkında bilgi edinmişlerdir (**Resim 3**).

4. Sanatsal Etkinlikler: Etkinliklerin sonunda, öğrencilerden kentle ilgili izlenimlerini sanatsal biçimlerde ifade etmeleri istenmiştir. Bu amaçla; resim, kil çalışması, şiir ve hikaye yazımı gibi farklı sanat formlarında ürünler geliştirmeleri teşvik edilmiştir. Bu yaratıcı üretim süreci, öğrencilerin deneyimlerini bireysel ve sanatsal yollarla ifade etmelerini sağlamış, öğrenmeyi pekiştiren ve duygusal gelişimi destekleyen bir aşama olmuştur (**Resim 4, 5, 6**).

Antik Kentlerde Yaratıcı Drama Projesi, öğrencilerin antik bir kente ilişkin tarihsel, kültürel ve sosyal bağamları derinlemesine kavramalarına olanak tanımıştır. Proje süreci sonunda elde edilen geri bildirimler, öğrencilerin çok boyutlu kazanımlar elde ettiklerini göstermektedir. Bu kazanımlar şu şekilde özetlenebilir:

- Yaşadıkları çevredeki kültürel miras unsurlarını tanıma ve fark etme.
- Kültürel mirasın korunmasına yönelik bilinç geliştirme.
- Arkeoloji bilimi hakkında temel bilgi edinme ve kazı sürecini deneyimleme.
- Yaratıcı drama ile tarihi mekânla duygusal ve düşünsel bağ kurma.
- Gözlem yapma, değerlendirme ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirme.
- Duygu ve düşüncelerini sanat yoluyla ifade etme becerisi kazanma.
- Grup çalışması, iş birliği ve sorumluluk alma gibi sosyal becerileri geliştirme.

Bu kazanımlar yalnızca bireysel düzeyde gelişim sağlamamış, aynı zamanda toplumsal ölçekte kültürel miras bilincinin yaygınlaşmasına katkıda bulunmuştur. Proje, yalnızca bilgi aktarımı değil; öğrencilerin sosyal, duygusal ve estetik gelişimini de destekleyen çok yönlü bir öğrenme deneyimi sunmuştur.

Proje sonunda öğrencilere uygulanan anketlerde, onların süreç içerisindeki deneyimlerini, düşüncelerini ve kazanımlarını değerlendirmeleri istenmiştir. Bu anket sonuçları, öğrencilerin proje sürecinden nasıl faydalandıklarını anlamak açısından önemli bir veri kaynağı olmuştur (**Şekil 2**).

Şekil 2: Anket Sonuçları

2. Herkes İçin Arkeoloji Projesi

Herkes İçin Arkeoloji Projesi, özel gereksinimli öğrencilere yönelik kapsayıcı bir eğitim modeli sunmak amacıyla Ege Üniversitesi, Bayraklı Ören Yeri (Eski Smyrna) Kazı Başkanlığı ve Bayraklı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü iş birliğiyle hayata geçirilmiştir¹¹. Mart 2023 tarihinde uygulanmaya başlayan projede, özel gereksinimli öğrencilere Eski Smyrna kentinin tarihi ve İzmir'in kültürel mirası içindeki önemi hakkında eğitim verilmesi hedeflenmiştir. Amaç ise, arkeolojik alanların eğitimdeki kapsayıcı rolünü vurgulayarak, tarih ve kültürel bilgiye erişimi sağlamak ve bu sürecin öğrenme deneyimini zenginleştirmektir.

Projenin özel gereksinimli bireyleri hedeflemesinin temelinde, bu bireylerin normal gelişim gösteren akranlarıyla eşit eğitim ve öğrenim hakkına sahip olmaları gerçeği yatmaktadır. Anayasa ve ilgili yasalarla güvence altına alınan bu hak, 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ile desteklenmektedir¹². Söz konusu yasal çerçeve, bireysel farklılıkları gözetenek özel gereksinimli bireylerin, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda ayrımcılığa uğramadan,

11 Projeye destek sağlayan, Ege Üniversitesi'ne, Edebiyat Fakültesi'ne, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne ve Bayraklı Ören Yeri (Eski Smyrna) kazı başkanlığına teşekkür ederiz.

12 Resmi Gazete 1997, 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. 6 Haziran 1997 tarihli ve 23011 sayılı Resmî Gazete. Madde 4/c.

hayat boyu eğitim fırsatlarından eşit şekilde yararlanmalarını öngörmektedir. Buna karşın, genel eğitim programlarından faydalanan öğrenciler kültürel miras alanlarını ziyaret edebilirken, özel gereksinimli öğrencilerin benzer deneyimlere erişimi çoğu zaman sınırlı kalmaktadır. Bu bağlamda geliştirilen Herkes İçin Arkeoloji Projesi, özel gereksinimli öğrencilerin arkeolojik alanlara ve kültürel mirasa erişimini mümkün kılmayı ve bu yolla eğitimde fırsat eşitliğini güçlendirmeyi amaçlamıştır.

Proje kapsamında, Bayraklı ilçesinde yer alan sekiz farklı ilkokulda otizm spektrum bozukluğu tanısı almış özel eğitim öğrencileriyle uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Bu okullar arasında Attaroğlu İlkokulu, Şehit Polis Fethi Sekin İlkokulu, Azerbaycan Halk Cumhuriyeti 100. Yıl İlkokulu, Ticaret Borsası İlkokulu, Kuyumcu Abdullah Altınçubuk İlkokulu, Vali Namık Kemal Şentürk İlkokulu, Zehra Semahat Erişen İlkokulu ve Petkim Latife Hanım İlkokulu yer almaktadır.

Etkinliklerde özel eğitim öğrencileri ile genel eğitim öğrencilerinin birlikte yer alması sağlanmış; bu yaklaşım ile öğrenciler arasında iş birliği bilincinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Proje 60 özel gereksinimli ve 60 genel eğitim öğrencisi olmak üzere toplam 120 öğrencinin katılımıyla yürütülmüştür¹³. Bu bütünleştirici etkinlikler, sosyal entegrasyonu desteklemiş ve özel gereksinimli bireylerin eğitim ortamlarında daha aktif roller üstlenmelerine katkı sağlamıştır.

Etkinlikler

Proje kapsamında düzenlenen etkinlikler, katılımcıların arkeolojik bilgi düzeylerini artırmak, tarihsel bilinç kazanmalarını sağlamak ve yaratıcı, deneyim temelli öğrenme süreçlerini teşvik etmek amacıyla özenle yapılandırılmıştır. Uygulamalarda yaparak ve yaşayarak öğrenme stratejileri temel alınmış; bu yöntem sayesinde öğrencilerin Eski Smyrna'ya ilişkin tarihsel ve kültürel bilgileri daha kalıcı biçimde kavramaları, kültürel miras kavramlarını içselleştirmeleri hedeflenmiştir. Etkinliklerde yaratıcı drama yöntemleriyle desteklenen bu öğrenme yaklaşımı hem kavramsal anlamayı güçlendirmiş hem de bilgilerin sade, eğlenceli ve akılda kalıcı biçimde aktarılmasını sağlamıştır. Öğrencilerin katıldığı etkinlikler şunlardır:

13 Proje katılım sağlayan tüm okulların okul müdürlerine, özel eğitim öğretmenlerine, öğrencilerine ve velilerine teşekkür ederiz.

1. Ön Bilgilendirme: Etkinlikler öncesinde katılımcı öğrencilere, proje sürecinde yer alacakları faaliyetler ve ziyaret edecekleri Eski Smyrna kenti hakkında bir bilgilendirme sunulmuştur. Bu aşama, öğrencilerin sürece zihinsel olarak hazırlanmasını ve ilgilerinin projeye yönlendirilmesini amaçlamıştır.

2. Alan Gezisi: Öğrenciler, alan gezisi kapsamında Eski Smyrna kazı alanını ziyaret ederek, kentin önemli mimari kalıntıları hakkında bilgi edinmişlerdir. Bu süreçte, antik dönemde kentin ticaret rotalarına (örneğin Yunanistan, Kıbrıs, Mısır) ilişkin yaratıcı drama etkinlikleri gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin bu senaryolara aktif katılımıyla, tarihsel bilgi empatik ve deneyimsel biçimde aktarılmıştır. Alan gezisi, öğrencilere kültürel mirası yerinde keşfetme, tarihsel mekanlarda doğrudan gözlem yapma ve öğrenmeyi somutlaştırma imkanı sunmuştur.

3. Deneysel Arkeoloji Uygulamaları: Çocuklara yönelik özel olarak hazırlanan güvenli deneysel arkeoloji alanında, öğrenciler plastik kürek ve çapalar kullanarak, özel bir kum içerisine yerleştirilen arkeolojik replikaları gün yüzüne çıkararak kazı yapmışlardır. Bu etkinlik, bilimsel süreç becerilerinin gelişimini desteklerken, merak, keşfetme ve sorgulama alışkanlıklarının pekiştirilmesine katkı sağlamıştır. Aynı zamanda, sosyal etkileşim, grup çalışması ve iş birliği becerilerinin gelişimi de bu deneyim sürecinde teşvik edilmiştir.

4. Sanatsal Çalışmalar

4a. Resim Çalışması: Katılımcıların kişisel ifade biçimlerini ve sanatsal becerilerini geliştirmelerine yönelik olarak düzenlenen bu etkinlikte, öğrenciler saha gezisi ve deneysel arkeoloji uygulamaları sırasında edindikleri izlenimleri çizim yoluyla ifade etme fırsatı bulmuştur. Antik kentte gözlemledikleri yapılar, deneyimledikleri süreçler ve hayal güçlerinden yola çıkarak oluşturdukları temalar aracılığıyla, öğrencilerin görsel algılarını geliştirmeleri, yaratıcılıklarını ortaya koymaları ve sanat yoluyla öğrenmeyi deneyimlemeleri sağlanmıştır (**Resim 7**).

4b. Kil Çalışması: Smyrna'yı İnşa Et! başlıklı etkinlik kapsamında, çocuk dostu ve kolay şekillendirilebilen kil malzemeler kullanılarak, Eski Smyrna'da yer alan bir arkeolojik nesnenin (örneğin sütun, vazo vb.) ya da öğrencilerin seçtikleri herhangi bir yapının modellenmesi yapılmıştır. Bu uygulama ile öğrencilerin görsel hafızalarını kullanmaları, el-göz koordinasyonlarını geliştirmeleri, hayal güçlerini ifade etmeleri ve yaratıcı üretim süreçlerine aktif olarak katılmaları teşvik edilmiştir. Ayrıca, ortak

üretim süreçleri sosyal etkileşimi artırarak grup dinamiklerinin gelişmesine katkı sağlamıştır (**Resim 8**).

Proje kapsamında gerçekleştirilen arkeoloji temelli yaratıcı ve katılımcı etkinlikler, özel gereksinimli bireylerin çok yönlü öğrenme süreçlerine destek sunan önemli fırsatlar yaratmıştır. Etkinliklerin içerdiği yapılandırılmış, duyuşal ve deneyim temelli öğrenme ortamları, farklı gelişimsel düzeydeki çocuklar için kapsayıcı ve erişilebilir bir eğitim modeli ortaya koymuştur. Bu kapsamda öğrencilerde gözlemlenen temel kazanımlar aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- **Bilişsel Gelişim ve Akademik Beceriler:** Yaratıcı drama, deneysel arkeoloji ve sanat temelli çalışmalar, dikkat, hafıza, problem çözme ve kavramsal düşünme gibi bilişsel yetileri desteklemiştir. Özellikle deneysel arkeoloji uygulamaları, somut nesneler ve fiziksel deneyimler aracılığıyla soyut tarihsel bilgilerin somutlaştırılmasını kolaylaştırmıştır.
- **Duyuşal Uyarım ve Motor Becerilerin Gelişimi:** Kazı alanı çalışmaları ve kil uygulamaları hem ince hem de kaba motor becerilerin gelişimine katkı sağlamıştır. Nesnelerin kazılması, kilin şekillendirilmesi ve resim çalışmaları, çocuklar için duyuşal bütünleme açısından zengin deneyimler sunmuştur.
- **Sosyal-Duyuşal Gelişim ve İletişim Becerileri:** Grup içinde birlikte çalışma, yardımlaşma ve sırayla katılım gibi sosyal etkileşim becerileri, drama ve grup temelli etkinlikler aracılığıyla desteklenir. Özellikle otizm spektrum bozukluğu (OSB) gibi sosyal etkileşim güçlükleri yaşayan bireyler için, yapılandırılmış grup etkinlikleri sosyal iletişim pratikleri açısından oldukça fayda göstermiştir.
- **Kendini İfade ve Öz Yeterlilik:** Resim ve kil uygulamaları gibi sanat temelli etkinlikler, sözel iletişimde güçlük yaşayan öğrenciler için alternatif ifade yolları sunmuş, bu sayede özgüven ve öz yeterlilik duygularının gelişimi desteklenmiştir.
- **Katılımcı ve Erişilebilir Öğrenme Ortamı:** Etkinliklerin açık hava ortamlarında ve fiziksel olarak erişilebilir biçimde gerçekleştirilmesi, özel gereksinimli çocukların öğrenme süreçlerine aktif katılımını kolaylaştırmıştır.

Herkes İçin Arkeoloji Projesi kapsamında yürütülen çalışmalar, otizmlili öğrenciler açısından oldukça anlamlı sonuçlar ortaya koymuştur. Katılımcı öğrenciler, antik kentin tarihini ve kültürünü kendi bakış açılarıyla yeniden yorumlayarak yaratıcı ifade becerilerini geliştirmiş, aynı zamanda kültürel mirasın korunması ve tanıtılmasına dair farkındalık kazanmışlardır.

Proje süresince çocukların antik bir kenti ziyaret etmeleri, alan üzerinde etkinliklere katılmaları, öğretmenleri tarafından da önemli bir gelişim alanı olarak değerlendirilmiştir. Bu tür deneyimlerin, çocukların çevreyi keşfetme isteklerini arttırdığı ve öğrenme motivasyonlarını olumlu etkilediği ifade edilmiştir. Bu yönüyle, benzer projelerin sürdürülebilir kılınmasının önemi vurgulanmıştır.

Antik Kentlerde Yaratıcı Drama ve Herkes İçin Arkeoloji projelerine katılan öğrenciler tarafından hazırlanan tüm görsel sanat ürünleri ve yaratıcı drama temelli tiyatro çalışmaları, 15 Haziran 2023 tarihinde Bayraklı Ören Yeri Kazı Alanı'nda düzenlenen Çocukların Gözünden Eski Smyrna başlıklı sergi ve tiyatro etkinliğiyle kamuoyuna sunulmuştur. Bu etkinlik, öğrencilerin kendi üretimlerini sergileme fırsatı buldukları hem eğitimsel hem de kültürel anlamda zengin bir deneyim alanı oluşturmıştır **(Resim 9)**.

Sergi alanındaki çalışmalar, öğrencilere yalnızca duygusal memnuniyet sağlamakla kalmamış; aynı zamanda kültürel mirasa karşı ilgi ve aidiyet duygusunun gelişmesine de katkı sunmuştur. Katılımcı öğrenciler, üretim sürecine doğrudan dahil olmaları sayesinde sürece sahiplik hissi geliştirmişlerdir. Veliler ise çocuklarının sanatsal süreçteki gelişimlerini gözlemleyerek hem projeye dahil olmuş hem de Eski Smyrna'nın tarihsel değerini yakından tanıma imkanı bulmuştur. Bu yönüyle sergi, yalnızca bir sanat sunumu değil; aynı zamanda kültürel mirasın toplumla paylaşımı ve kuşaklar arası aktarımı açısından işlevsel bir araç olmuştur.

KAYNAKÇA

Akar Tanrıver 2017, D. S. Akar Tanrıver, "Eski Smyrna'nın Keşfi", *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 42, 67-77.

Akurgal 1950, E. Akurgal, "Bayraklı Kazısı, Ön Rapor", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi VIII/1-2*, Ankara, 1-51.

Akurgal 1993, E. Akurgal, *Eski İzmir I. Yerleşme Katları ve Athena Tapınağı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Akurgal 2005, E. Akurgal, *Anadolu Kültür Tarihi*, Tübitak Yayınları, Ankara.

Albasan 2025, I. Albasan, "Çocuklara Kültürel Miras Bilinci Kazandırmada Arkeoloji Eğitiminin Yeri ve Konuyla İlgili Türkiye'deki Örnekler", *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 39, 50-64.

Cook 1958/1959, J. M. Cook, "Old Smyrna 1948-1951", *BSA*, Vol. 53/54, 1-34.

Tanrıver vd. 2017, C. Tanrıver- S. Akat Özenir- D. S. Akar Tanrıver- A. Ü. Erdem- A. Erdoğan, "Eski Smyrna (Bayraklı Ören Yeri- Tepekule) Kazısı 2014-2015", *38. Kazı Sonuçları Toplantısı 3*, Ankara 2017, 95-114.

Tanrıver vd. 2022, C. Tanrıver, B. Ertüzün, A.Ü. Erdem, D.S. Akar-Tanrıver; "Eski Smyrna (Bayraklı Ören Yeri) Kazısı 2019-2020". *2019-2020 Yılı Kazı Çalışmaları 1*, Ankara 2022, 495-512.

Tanrıver 2023, C. Tanrıver, "İzmir'e Adını Veren Kent Eski Smyrna". *Geçmişten Günümüze Kurtuluşun 100. Yılında İzmir-Arkeoloji* (Ed. A. Ersoy), 77-109. İzmir: İZELMAN A.Ş.

Taşkın Külcü 2015, Ö. Taşkın Külcü, "Kültürel Miras Kavramının Eğitim Açısından Önemi", *Akademia Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 27-32.

Uçar ve Yologlu 2018, M. Uçar ve A.C. Yologlu, "Arkeolojik Alanların Korunmasında Paydaş Olarak Çocuklar: Mersin Yumuktepe Höyüğü

Örneği", *Tasarım + Kuram Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Dergisi*, 25, 114-133.

Resmi Gazete 1997, 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. 6 Haziran 1997 tarihli ve 23011 sayılı Resmî Gazete. Madde 4/c.

<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-261498/izmir-tarihi-liman-kenti-izmir-2020.html>;

<https://kvmgm.ktb.gov.tr/Eklenti/102377.uyp---izmir-tarihi-liman-kenti-yonetim-planipdf.pdf?0>

<https://www.tarkem.com/unescoizmir/alan-sinirlari/>

<https://teftis.ktb.gov.tr/TR-263665/dunya-kulturel-ve-dogal-mirasin-korunmasi-sozlesmesi.html>

GÖRSELLER

Resim 1: Eski Smyrna Kenti Genel Görünüm (Kazı Arşivi)

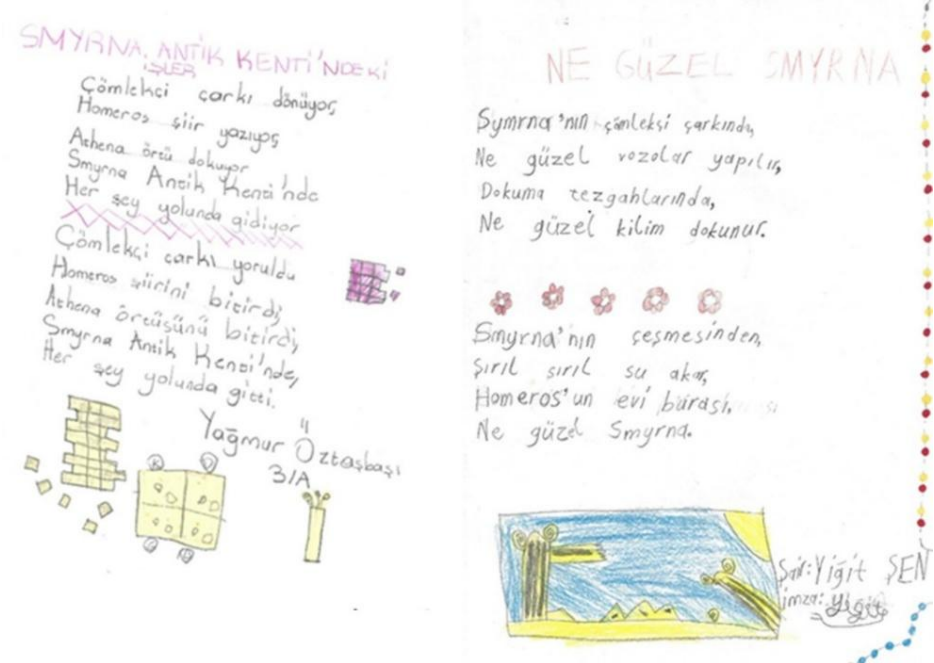
Resim 2: Alan Gezileri (Kazı Arşivi)

Resim 3: Deneysel Arkeoloji Alanı Kazı Çalışmaları (Kazı Arşivi)

Resim 4: Sanatsal Etkinlikler Resimler (Kazı Arşivi)

Resim 5: Sanatsal Etkinlikler Şiirler (Kazı Arşivi)

25.10.2022

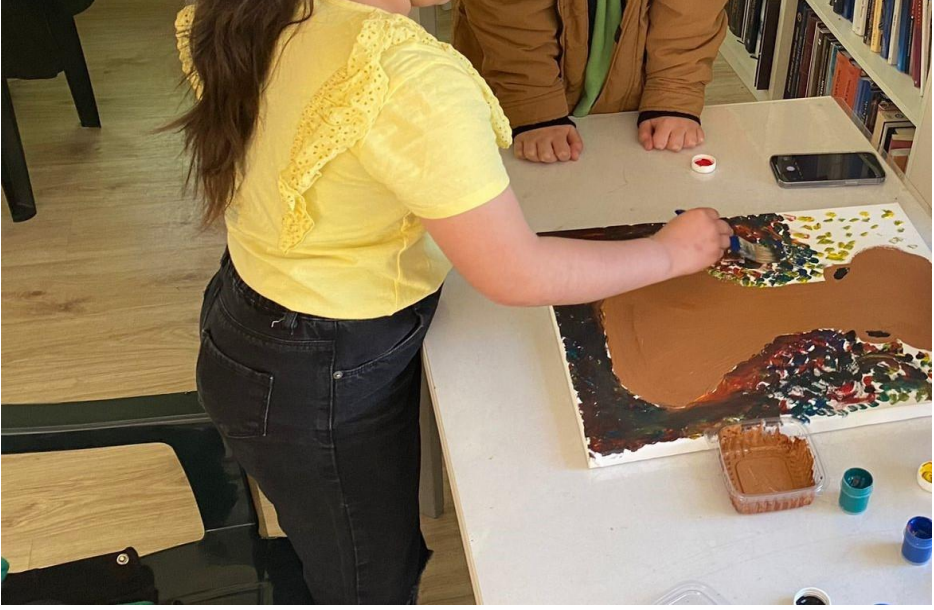
ESKİ SMYRNA ÖREN YERİ

Eskiden orası topraklarda örtülmüş. Eskiden herkes oraya tepe zule dermiş Çünkü zuleler tepenin üstündeymiş. Bu yapıtlar M.ö. 5000 yıl öncesine aittir. Smyrnalıların etrafı denizlerle çevrilmiş. Yunanlıların Lidyalılara kıyası olduğu için birbirleriyle liman ticareti yapıyorlarmış. Lidyalılar bir süre sonra bakmışlar ki bu ticaret işinden onların bir zararı yok Yunanlılara saldırmışlar. Sonra ise birleşmeye karar vermişler. Birleşip zengin bir ülke olmuşlar ve Smyrnalıları saldırmaya karar vermişler. Ama Smyrnalıların surları çok uzun olduğu için üstünden geçemiyorlarmış. Bu yüzden surların yanına toprak yığıp orayı ele geçirmişler. Büyük İskender bunu gördükten sonra onları kurtarmak için yola çıkmış. Orayı düşman işgalinden kurtarmış. Yarılmış kadifekale'de bir incir ağacının altında uyumuş. Rüyasında melekler ona "Smyrnayı kurtardın da burayı geliştirmen lazım" demiş. Sonra oraya Agora Antik Kenti'ni kurmuş. Şimdi 1940 yılında bu Smyrna Antik Kenti kazılar sayesinde bulunmuş. Buralarda toplantı odaları ve evler varmış. Evler bir odalıymış. Her işlerini bir odada hallediyorlarmış. Toplantı odaları evlerden biraz daha düzenliymiş.

Gezimiz sonucu bu kadar bilgi edinebildim. Gezide şimdiki halleri çok güzeldi. Sonra bir oyun oynadık. Ablalar kumun içine çanaklar, çömlekler ve deniz kabukları gömdüler ve izi grubu ayırdılar. Homeros Aşması ve Megaron Aşması o kare alanları dörtte ayırdılar Ben kuzey batıda ve Megaron Aşmasındaydım. Grubumuzda Beren ve Cemre arkadaşlarımız vardı. Onlarla birlikte eskiye ait tabaklar, paralar ve çömlekler bulduk. Kısacası çok eğlenceli bir geziydi.

İpek ALTINCAŞ

Resim 6: Sanatsal Etkinlikler Hikaye (Kazı Arşivi)

Resim 7: Herkes İçin Arkeoloji Projesi Resim Çalışmaları (Kazı Arşivi)

Resim 8: Herkes İçin Arkeoloji Projesi Kil Çalışmaları (Kazı Arşivi)

Resim 9: Çocukların Gözünden Eski Smyrna Sergisi (Kazı Arşivi)